A BÍRÓSÁG ÍTÉLETE (kilencedik tanács)

2022. szeptember 8.*

„Előzetes döntéshozatal – 93/13/EGK irányelv – A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételek – A 6. cikk (1) bekezdése és a 7. cikk (1) bekezdése – Jelzáloghitel-szerződések – Szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításából eredő joghatások – Elévülés – A tényleges érvényesülés elve”

A C-80/21–C-82/21. sz. egyesített ügyekben,

az EUMSZ 267. cikk alapján benyújtott előzetes döntéshozatal iránti kérelmek tárgyában, amelyeket a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó, Lengyelország) a Bírósághoz 2021. február 8-án (C-80/21) és 2021. február 9-én (C-81/21 és C-82/21) érkezett, 2020. október 13-i (C-82/21) és 2020. október 27-i (C-80/21 és C-81/21) határozataival terjesztett elő az

E. K.,

S. K.

és

a **D. B. P**. (C-80/21),

valamint

B. S.,

W. S.

és

az **M**. (C-81/21),

valamint

B. S.,

Ł. S.

és

* Az eljárás nyelve: lengyel.

az **M**. (C-82/21)

között folyamatban lévő eljárásokban,

A BÍRÓSÁG (kilencedik tanács),

tagjai: S. Rodin tanácselnök (előadó), J.-C. Bonichot és O. Spineanu-Matei bírák,

főtanácsnok: A. M. Collins,

hivatalvezető: M. Ferreira főtanácsos,

tekintettel az írásbeli szakaszra és a 2022. március 17-i tárgyalásra,

figyelembe véve a következők által előterjesztett észrevételeket:

– E. K. és S. K. képviseletében M. Jusypenko adwokat,

– a D. B. P. képviseletében S. Dudzik, M. Kruk-Nieznańska, T. Spyra, A. Wróbel és A. Zapala radcowie prawni,

– B. S. és W. S. képviseletében J. Wędrychowska adwokat,

– B. S. és Ł. S. képviseletében M. Skrobacki radca prawny,

– az M. képviseletében A. Beneturski adwokat, A. Cudna-Wagner és P. Gasińska radcowie prawni, B. Miąskiewicz adwokat és J. Wolak radca prawny,

– a lengyel kormány képviseletében B. Majczyna és S. Żyrek, meghatalmazotti minőségben,

– a finn kormány képviseletében H. Leppo, meghatalmazotti minőségben,

– a spanyol kormány képviseletében A. Ballesteros Panizo, A. Gavela Llopis és M. J. Ruiz Sánchez, meghatalmazotti minőségben,

– az Európai Bizottság képviseletében N. Ruiz García, M. Siekierzyńska és A. Szmytkowska, meghatalmazotti minőségben,

tekintettel a főtanácsnok meghallgatását követően hozott határozatra, miszerint az ügy elbírálására a főtanácsnok indítványa nélkül kerül sor,

meghozta a következő

Ítéletet

1 Az előzetes döntéshozatal iránti kérelmek a fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv (HL 1993. L 95., 29. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 288. o.) 6. cikke (1) bekezdésének és 7. cikke (1) bekezdésének értelmezésére vonatkoznak.

2 Ezeket a kérelmeket három olyan jogvitában terjesztették elő, amelyek közül az első E. K. és S. K., valamint a D. B. P. (C-80/21. sz. ügy), a második B. S. és W. S., valamint az M. (C-81/21. sz. ügy), a harmadik pedig B. S. és Ł. S., valamint az M. (C-82/21. sz. ügy) között a D. B. P., illetve az M. bankkal kötött hitelszerződések semmissé nyilvánítása iránti azon kereset tárgyában van folyamatban, amelyet a felperesek fogyasztóként nyújtottak be arra hivatkozva, hogy az említett szerződések tisztességtelen feltételeket tartalmaztak.

Jogi háttér

Az uniós jog

3 A 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének szövege a következő:

„A tagállamok előírják, hogy fogyasztókkal kötött szerződésekben az eladó vagy szolgáltató által alkalmazott tisztességtelen feltételek a saját nemzeti jogszabályok rendelkezései szerint nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, és ha a szerződés a tisztességtelen feltételek kihagyásával is teljesíthető, a szerződés változatlan feltételekkel továbbra is köti a feleket.”

4 Ezen irányelv 7. cikkének (1) bekezdése előírja:

„A tagállamok a fogyasztók és a szakmai versenytársak érdekében gondoskodnak arról, hogy megfelelő és hatékony eszközök álljanak rendelkezésre ahhoz, hogy megszüntessék az eladók vagy szolgáltatók fogyasztókkal kötött szerződéseiben a tisztességtelen feltételek alkalmazását.”

A lengyel jog

A polgári törvénykönyv

5 A kodeks cywilny (polgári törvénykönyv) alapügyekre alkalmazandó változatának (a továbbiakban: polgári törvénykönyv) 5. cikke így rendelkezik:

„A jogosult nem gyakorolhatja jogát e jog társadalmi-gazdasági céljával és a társadalmi együttélés szabályaival ellentétes módon. A jogosult ezen cselekménye vagy mulasztása nem tekinthető a szóban forgó jog gyakorlásának, és nem élvezhet védelmet.”

6 A polgári törvénykönyv 58. cikke előírja:

„1. § A törvény megsértésével vagy megkerülésével kötött jogügylet semmis, kivéve ha jogszabály eltérően rendelkezik, például azt előírva, hogy a jogügylet érvénytelen rendelkezéseinek helyébe a törvény vonatkozó rendelkezései lépnek.

2. § A társadalmi együttélés szabályaival ellentétes jogügylet semmis.

3. § Ha a jogügyletnek csak egy része semmis, a többi része továbbra is érvényben marad, kivéve ha a körülmények alapján megállapítható, hogy a megsemmisített rendelkezések hiányában a jogügyletre nem került volna sor.”

7 E törvénykönyv 65. cikkének szövege a következő:

„1. § A felek akaratát a társadalmi együttélés alapelveivel és a szokásokkal összhangban kell értelmezni, figyelembe véve azon körülményeket, amelyek között azt kinyilvánították.

2. § A szerződésekben azt kell vizsgálni, hogy mi volt a felek közös szándéka, illetve célja, nem pedig a kifejezések szó szerinti értelmét.”

8 Az említett törvénykönyv 117. cikkének 1. és 2. §-a kimondja, hogy

„1. § Az e törvényben meghatározott kivételekkel a vagyoni követelések elévülnek.

2. § Ezen elévülési idő lejártát követően az a személy, akivel szemben a követelés fennáll, mentesül e követelés teljesítése alól, kivéve, ha lemond az elévülési kifogás érvényesítéséről. Az elévülési kifogásról a határidő letelte előtti lemondás azonban érvénytelen.”

9 Ugyanezen törvénykönyv 118. cikke a következőket írja elő:

„Különös szabály eltérő rendelkezése hiányában az elévülési idő hat év, időszakos szolgáltatásokra vonatkozó követelések és gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelések esetében pedig három év. Ugyanakkor az elévülési idő a naptári év utolsó napján jár le, kivéve, ha az elévülési idő kevesebb, mint két év.”

10 A polgári törvénykönyv 2018. július 8-ig hatályos változatának 118. cikke a következőképpen szólt:

„Különös szabály eltérő rendelkezése hiányában az elévülési idő tíz év, időszakos szolgáltatásokra vonatkozó követelések és gazdasági tevékenység gyakorlásával összefüggő követelések esetében pedig három év.”

11 E törvénykönyv 120. cikkének 1. §-a így rendelkezik:

„Az elévülés akkor kezdődik, amikor a követelés esedékessé válik. Ha a követelés esedékessége egy jogcselekmény jogosult általi elvégzésétől függ, az elévülés attól az időponttól kezdődik, amikor a követelés esedékes lett volna, ha a jogosult jogcselekményt a lehető leghamarabb elvégezte volna.”

12 E törvénykönyv 123. cikkének 1. §-a így szól:

„Az elévülés megszakad: 1) bíróság vagy ügyek elbírálására vagy adott típusú követelések végrehajtására hatáskörrel rendelkező más szerv vagy választott bíróság előtt a követelés érvényesítése, megállapítása, kielégítése vagy biztosítása céljából közvetlenül elvégzett bármely cselekménnyel; 2) a követelés azon személy általi elismerésével, akivel szemben a követelés fennáll; 3) közvetítői eljárás megindításával.”

13 Ugyanezen törvénykönyv 358. cikkének 1–3. §-a szerint:

„1. § Ha a kötelezettség tárgya külföldi pénznemben kifejezett pénzösszeg, az adós a szolgáltatást lengyel pénznemben is teljesítheti, kivéve ha törvény, a kötelezettség alapjául szolgáló bírósági határozat vagy jogügylet a szolgáltatás külföldi pénznemben történő teljesítését írja elő.

2. § A külföldi pénznem értékét törvény, bírósági határozat vagy jogügylet eltérő rendelkezése hiányában a Lengyel Nemzeti Bank által a követelés esedékességének napján közzétett középárfolyamon kell meghatározni.

3. § Az adós késedelme esetén a hitelező a Lengyel Nemzeti Bank által a kifizetés napján közzétett középárfolyamon követelheti a lengyel pénznemben történő teljesítést.”

14 A polgári törvénykönyv 2009. január 23-ig hatályos változata 358. cikkének 1. §-a előírta:

„A törvényben előírt kivételektől eltekintve a Lengyel Köztársaságban a pénzügyi kötelezettségek csak lengyel pénznemben fejezhetők ki.”

15 A törvénykönyv 385. cikke[1] a következőképpen szól:

„1. § A fogyasztói szerződés egyedileg meg nem tárgyalt rendelkezései nem jelentenek kötelezettséget a fogyasztóra nézve, ha azok a fogyasztó jogait és kötelezettségeit a jó erkölcsbe ütköző és a fogyasztó érdekeit súlyosan sértő módon állapítják meg (jogellenes szerződési feltételek). Ez nem vonatkozik a felek főszolgáltatásaira – különösen az árra vagy a díjazásra – vonatkozó rendelkezésekre, ha azok egyértelműen vannak megfogalmazva.

2. § Ha az (1) bekezdés alapján a szerződés valamely rendelkezése nem jelent kötelezettséget a fogyasztóra nézve, a szerződés többi része továbbra is köti a feleket.

3. § Egyedileg meg nem tárgyaltnak minősülnek azok a szerződéses rendelkezések, amelyek tartalmára a fogyasztó nem volt tényleges befolyással. Ez különösen olyan szerződéses rendelkezésekre vonatkozik, amelyek a másik szerződő fél által a fogyasztónak javasolt szerződésmintából származnak.

4. § Annak bizonyítása, hogy valamely rendelkezést egyedileg megtárgyaltak, az erre hivatkozó felet terheli.”

16 Az említett törvénykönyv 385. cikke[2] értelmében:

„A szerződéses rendelkezések jó erkölcsnek való megfelelőségét a szerződés megkötésének időpontjában kell vizsgálni, figyelembe véve a szerződés tartalmát, megkötésének körülményeit, valamint a vizsgálat tárgyát képező rendelkezéseket magában foglaló szerződéshez kapcsolódó szerződéseket.”

17 Ugyanezen törvénykönyv 405. cikke így szól:

„Aki másnak rovására jogalap nélkül jut vagyoni előnyhöz, köteles az előnyt természetben visszaszolgáltatni, ha ez nem lehetséges, annak értékét kell megtéríteni.”

18 A polgári törvénykönyv 410. cikke kimondja:

„1. § Az előző cikkek rendelkezései különösen a jogalap nélküli szolgáltatásra alkalmazandóak.

2. § Jogalap nélküli a szolgáltatás, ha az azt teljesítő személy arra egyáltalán, vagy azon személy tekintetében nem volt köteles, akinek a részére teljesített, vagy ha nyújtásának oka megszűnt, vagy ha a szolgáltatással elérni kívánt célt nem érték el, vagy a szolgáltatási kötelezettséget keletkeztető jogügylet érvénytelen volt, és a szolgáltatást követően sem lett érvényes.”

19 E törvénykönyv 442. cikkének[1] szövegezése a következő:

„A jogellenes cselekménnyel okozott károk megtérítésére vonatkozó igények attól az időponttól számított három év alatt évülnek el, amikor a károsult a kárról és a kártérítésre kötelezett személyéről tudomást szerzett vagy kellő gondosság mellett tudomást szerezhetett volna. Ez az időtartam azonban nem haladhatja meg a káresemény bekövetkeztének időpontjától számított tíz évet.”

20 Az említett törvénykönyv 2017. június 26-ig hatályos változata 442[1. cikk]ének 1. §-a előírta:

„A jogellenes cselekménnyel okozott károk megtérítésére vonatkozó igények attól az időponttól számított három év alatt évülnek el, amikor a károsult a kárról és a kártérítésre kötelezett személyéről tudomást szerzett. Ez az időtartam azonban nem haladhatja meg a káresemény bekövetkeztének időpontjától számított tíz évet.”

A bankjog

21 Az 1997. augusztus 29-i ustawa prawo bankowe (banktörvény) (Dz. U. 1997, 140. szám, 939. tétel) alapügyekre alkalmazandó változata 69. cikkének (1) bekezdése a következőképpen szól:

„A kölcsönszerződés alapján a bank kötelezettséget vállal arra, hogy a szerződésben meghatározott időtartamra az adós rendelkezésére bocsátja a pénzeszközök megállapított célhoz kötött összegét, az adós pedig vállalja, hogy ezt az összeget a szerződésben meghatározott feltételek szerint használja fel, a felhasznált kölcsön kamatokkal növelt összegét megszabott határidőkön belül visszafizeti, és a nyújtott kölcsön után jutalékot fizet.”

22 A banktörvény alapügyekre alkalmazandó változata 69. cikkének (2) bekezdése előírja:

„A kölcsönszerződést írásban kell megkötni, és különösen a következőket kell tartalmaznia: 1) szerződő felek neve, 2) a kölcsön összege és pénzneme, 3) a kölcsön célja, 4) a kölcsön visszafizetésének módja és határidői, 5) a kölcsön kamatának mértéke és a kamat módosításának feltételei, 6) a kölcsön törlesztése biztosításának módjai, 7) a banknak a kölcsön felhasználásának és törlesztésének ellenőrzésével kapcsolatos jogosultságai, 8) a pénznek az adós rendelkezésére bocsátásának határidői és módjai, 9) a jutalék összege, amennyiben a szerződés arról rendelkezik, 10) a szerződés módosításának és megszüntetésének feltételei.”

Az alapeljárások, az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések és a Bíróság előtti eljárás

A C-80/21. sz. ügy

23 E. K. és S. K. fogyasztók, akik a D. B. P. bankkal 2006 és 2008 folyamán négy jelzáloghitelszerződést kötöttek négy lengyelországi lakásvásárlás költségeinek finanszírozására. Az egyik, 2008. július 8-án kötött és svájci frankban (CHF) nyilvántartott szerződés 103 260 CHF (hozzávetőleg 100 561 EUR) összegről szólt, amelyet 360 hónap alatt, 2038. augusztus 4-ig kellett volna visszafizetni (a továbbiakban: a C-80/21. sz. ügyben kötött szerződés). Változó kamatozású hitelről volt szó 3,80% induló éves kamatlábbal. A hiteltörlesztés havonta egyenlő részletekben történt.

24 Egyúttal E. K. és S. K. elfogadta a hitel folyósítását és törlesztését szabályozó „Hitelfeltételek”-et, amely a fizetési módokra, különösen a svájci frankra történő átváltásra vonatkozó feltételeket tartalmaz.

25 E feltételek szerint először is a hitelösszeget lengyel złotyban (PLN) kell folyósítani és a hitelösszeg átváltásához a bank a D. B. P. „Árfolyamtáblázatában” közzétett, a hitelösszeg folyósításának, illetve a törlesztőrészlet fizetésének napján érvényes svájcifrank-vételi árfolyamot alkalmazza. Másodszor, a hitel svájci frankban vagy a bank beleegyezésével más pénznemben is folyósítható. Harmadszor, amennyiben a hitelfelvevő már nem felel meg a hitelnyújtás vagy a hitelképesség feltételeinek, a bank elállhat a szerződéstől, illetve csökkentheti a nyújtott hitel összegét, ha teljes egészében még nem folyósította. Negyedszer, a hitel visszafizetése úgy történik, hogy a hitelfelvevő bankszámláját a bank javára az aktuális havi törlesztőrészlet, továbbá a fennálló hátralék és a bank egyéb követelései svájci frankban kifejezett összegének megfelelően lengyel złotyban terhelik meg, az átváltáshoz az „Árfolyamtáblázatban” közzétett, a bank által az egyes hiteltörlesztések esedékessége előtt két munkanappal alkalmazott svájcifrank-eladási árfolyam használatával.

26 A C-80/21. sz. ügyben a szerződéskötés során E. K. és S. K. a bankkal távközlés útján tartotta a kapcsolatot, és a hiteldokumentumok többségét E. K. és S. K. meghatalmazottjai írták alá anélkül, hogy a D. B. P.-vel a szerződés egyetlen feltételét is megtárgyalták volna. E. K. és S. K. kérte a banktól, hogy a szerződéstervezetet a szerződés aláírását megelőzően e-mailben küldje meg számukra, azonban e kéréseik válasz nélkül maradtak, így a C-80/21. sz. ügyben kötött szerződést E. K. és S. K. nevében aláírták.

27 Mivel E. K. és S. K. úgy ítélte meg, hogy a C-80/21. sz. ügyben kötött szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz, keresetet nyújtott be a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie-hoz (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó, Lengyelország), amelyben a D. B. P. 26 274,90 PLN (hozzávetőleg 5716 EUR) – 2018. július 30-tól a megfizetés napjáig számított törvényes késedelmi kamatokkal növelt – összegének megfizetésére kötelezését kérték.

28 A kérdést előterjesztő bíróság az előtte folyó eljárás során tájékoztatta E. K.-t és S. K.-t a C-80/21. sz. ügyben kötött szerződés esetleges semmissé nyilvánításának következményeiről. Kijelentették, hogy megértették és elfogadták az említett szerződés semmisségének jogi és pénzügyi következményeit és hozzájárultak, hogy a nemzeti bíróság semmissé nyilvánítsa azt.

29 A kérdést előterjesztő bíróság megállapítja, hogy a lengyel ítélkezési gyakorlat szinte kivétel nélkül jogellenesnek tekinti az átváltási feltételeket, különösen azokat, amelyek arra vonatkoznak, hogy a hitelfelvevő a bank hozzájárulásával svájci frankban vagy más pénznemben is visszafizetheti a hitelt (a továbbiakban: átváltási feltételek). Mindazonáltal a nemzeti bíróságok többsége csak részben tekintené tisztességtelennek az átváltási feltételeket, különösen azért, mert azok a hitel svájci frankban történő folyósítását és visszafizetését a bank kifejezett hozzájárulásától teszik függővé, és amennyiben e feltételeket érvénytelennek találják, nem teszik lehetetlenné a szerződés teljesítését.

30 A kérdést előterjesztő bíróság először is rámutat, hogy az olyan ítélkezési gyakorlat, amely szerint az átváltási feltételek azon része semmissé nyilvánítható, miszerint a hitel folyósítása és visszafizetése csak a bank hozzájárulásával történhet svájci frankban, és ezt követően a hitelfelvevő ezen előzetes hozzájárulás nélkül is végezheti svájci frankban e műveleteket, a tisztességtelen feltétel tartalmának módosítását jelenti, ami ellentétes lenne a Bíróság ítélkezési gyakorlatával.

31 Ezen túlmenően a bíróság megjegyzi, hogy egyrészt az ilyen ítélkezési gyakorlat csökkenti a tisztességtelen feltétel semmissé nyilvánításából eredő visszatartó hatást, mivel biztosítja az ilyen feltételt alkalmazó vállalkozást arról, hogy a nemzeti bíróság a legrosszabb esetben is olyan módosítást eszközöl, amely lehetővé teszi a szerződés további teljesítését anélkül, hogy a vállalkozásnak bármilyen más negatív következményt kellene elszenvednie. Másrészt az ilyen gyakorlat nem biztosítaná a fogyasztók védelmét, akik a szerződés tartalmára támaszkodva meg lennének győződve arról – mindaddig, amíg a nemzeti bíróság ellenkezőleg nem határoz –, hogy a hitelt lengyel złotyban kötelesek visszafizetni, hacsak a bank kifejezetten bele nem egyezik a svájci frankban történő törlesztésbe.

32 Másodszor, a kérdést előterjesztő bíróság a Sąd Najwyższy (legfelsőbb bíróság, Lengyelország) álláspontjára emlékeztetve azon nemzeti ítélkezési gyakorlatra is hivatkozik, amely szerint, ha egy szerződésnek csak bizonyos feltételei tisztességtelenek és emiatt a fogyasztóra nézve nem kötelezőek, e feltételek semmissé nyilvánítása nem zárja ki, hogy a szerződés egyéb feltételeit oly módon módosítsák, hogy a szerződés teljesíthető legyen. Ebben az esetben arról lenne szó, hogy a kérdést előterjesztő bíróság a felek akaratát értelmezné, és megállapítaná, hogy a hitel összegét eredetileg sem svájci frankban, hanem lengyel złotyban határozták meg. A lényegében a polgári törvénykönyv 65. cikkének 2. §-án alapuló ezen ítélkezési gyakorlat azonban e bíróság szerint ellentétes a 93/13 irányelv 6. és 7. cikkével. Olyan esetben ugyanis, amikor a fogyasztó elfogadta a szerződés semmisségét, az ilyen nemzeti gyakorlat ütközne azon tilalomba, hogy a bíróság a szerződést a tisztességtelen feltételek semmisségének megállapításán kívül bármely más módon módosítsa.

33 Harmadszor, a kérdést előterjesztő bíróság – mivel E. K. és S. K. elfogadta a C-80/21. sz. ügyben kötött szerződés semmissé nyilvánítását – egy harmadik megoldást is kilátásba helyez. Ennek első lépéseként a nemzeti bíróság úgy ítélné meg, hogy az átváltási feltételek teljes egészében olyan tisztességtelen szerződési feltételek, amelyek nem kötik a feleket, és amelyek nélkül a szerződés nem létezhet. Majd második lépésként megállapíthatná, hogy a hiteltörlesztés és a pénzeszközök a hitelfelvevő rendelkezésére bocsátásának szabályaira vonatkozó, szükséges rendelkezéseket nem tartalmazó ilyen szerződés törvénysértő, és ezért semmis, így a szerződés céljából nyújtott összes szolgáltatás jogosulatlan és visszatérítendő. E bíróság mindazonáltal megjegyzi, hogy egy ilyen megoldás ellentétes lenne a vonatkozó nemzeti rendelkezések nemzeti bíróságok általi értelmezésével.

34 Ilyen körülmények között a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó, Lengyelország) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a bíróság nem a teljes szerződési feltételt nyilvánítja tisztességtelennek, hanem csak azt a részét, amely a feltételt tisztességtelenné teszi, aminek következtében a feltétel részben érvényes marad?

2) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a bíróság egy olyan szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapítását követően, amely nélkül a szerződés nem maradhatna fenn, a felek akaratnyilatkozatának értelmezésével a fogyasztóra számára előnyös szerződés érvénytelenségének megakadályozása érdekében módosíthatja a szerződés fennmaradó részét?”

A C-81/21. sz. ügy

35 B. S. és W. S. fogyasztók lakásvásárlás céljából 2009. február 3-án az M. bankkal természetes személyek által igényelhető, 340 000 PLN (hozzávetőleg 73 971 EUR) összegű, svájci frankban indexált jelzáloghitel-szerződést kötöttek (a továbbiakban: a C-81/21. sz. ügyben kötött szerződés). A hitel futamideje a 2009. február 3-tól 2039. február 12-ig tartó 360 hónap volt, és egyenlő részletekben kellett törleszteni. Változó kamatozású hitelről volt szó. A havi törlesztőrészleteket lengyel złotyban kellett fizetni, a bank „Árfolyamtáblázatában" közzétett eladási árfolyamon történő átváltással. A teljes hitel határidő előtti visszafizetése, illetve a havi törlesztőrészlet, vagy a havi törlesztőrészletet meghaladó összeg határidő előtti fizetése a törlesztett összegnek a bank „Árfolyamtáblázatában" közzétett, a törlesztés napján és időpontjában érvényes svájcifrank-eladási árfolyamon való átváltásával történt.

36 2012. február 18-án a felek a szerződést kiegészítő mellékletet írtak alá, amely lehetővé tette B. S. és W. S. számára, hogy a hitel törlesztőrészleteit közvetlenül svájci frankban fizessék.

37 Mivel B. S. és W. S. úgy ítélte meg, hogy a C-81/21. sz. ügyben kötött szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz, 2020. július 23-án keresetet nyújtott be a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie-hoz (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó, Lengyelország), amelyben az M. bank 37 866,11 PLN (hozzávetőleg 8238 EUR) és 5358,10 CHF (hozzávetőleg 5215 EUR) törvényes késedelmi kamatokkal növelt összege, továbbá a tőketörlesztés többletrésze és a hitelbiztosítási díj megfizetésére kötelezését kérték.

38 B. S. és W. S. 2010. június 1. és 2020. január 12. között 219 169,44 PLN (hozzávetőleg 47 683 EUR) összeget fizetett az M.-nek hiteltörlesztésként. A kérdést előterjesztő bíróság szerint, ha úgy kellene tekinteni, hogy a C-81/21. sz. ügyben kötött szerződés bizonyos feltételei nem kötelezik B. S.-t és a W. S.-t, míg a szerződés többi rendelkezése továbbra is alkalmazandó, az ezen időszakban teljesített törlesztések teljes összege 43 749,97 PLN-nel (hozzávetőleg 9518 EUR-ral) kevesebb lett volna. Továbbá, ha a törlesztésre alkalmazott átváltási árfolyam az M. által megállapított árfolyam helyett a Lengyel Nemzeti Bank középárfolyama lett volna, B. S. és W. S. 2813,45 PLN-nel (hozzávetőleg 611 EUR-ral) és 2369,79 CHF-fel (hozzávetőleg 2306 EUR-ral) kisebb összeget fizetett volna az ezen időszakban ténylegesen kifizetett törlesztőrészletek összegéhez képest.

39 A kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy a csaknem általános lengyel ítélkezési gyakorlat szerint a polgári törvénykönyv 385.[1. cikk]ének 1. §-a alapján jogellenesnek minősülnek a szerződésmintákból származó átváltási feltételek, amelyek egyedi megtárgyalására nem került sor. Az előtte folyamatban lévő jogvita ugyanakkor e megállapítás következményeire vonatkozik.

40 E tekintetben e bíróság megjegyzi, hogy a korábbi nemzeti ítélkezési gyakorlat gyakran úgy ítélte meg, hogy az átváltási feltételek fogyasztóra való alkalmazhatatlansága azzal az egyetlen jogkövetkezménnyel járt, hogy a tőkeösszeget és a törlesztőrészleteket a keresetben megtámadott bank árfolyama helyett más árfolyamon váltották át. Márpedig a Bíróság a 2019. október 3-i Dziubak ítéletben (C-260/18, EU:C:2019:819) megállapította, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságainak orvoslása kizárólag azon általános nemzeti rendelkezések alapján történik, amelyek a jogügyletek tartalmukban kifejezett joghatásainak kiegészítését a – sem diszpozitív rendelkezésnek, sem pedig a szerződő felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezésnek nem minősülő – méltányosság elvéből vagy a bevett szokásokból eredő következmények révén írják elő.

41 A kérdést előterjesztő bíróság kifejti, hogy a lengyel ítélkezési gyakorlatban két ellentétes álláspont létezik. Az első álláspont szerint a külföldi pénznemben indexált hitelszerződést az átváltási feltételek elhagyásával lengyel złotyban nyilvántartott hitelszerződésként kell kezelni. A második álláspont szerint az ilyen feltételek elhagyása teljes egészében érvénytelenné teszi a szerződést. Emlékeztet azonban arra, hogy amikor a polgári törvénykönyv 358. cikkének új változata már hatályban volt, harmadik opció kidolgozására került sor, amely szerint az átváltási feltételek tisztességtelen jellegének megállapítása nem jelenti szükségképpen azt, hogy a szóban forgó indexálási mechanizmus egésze vitatható lenne oly módon, hogy a jogellenesnek talált feltételeket semmissé nyilvánítják, amennyiben azok tartalma jogellenes. Így az átváltási feltételek tisztességtelen jellegének elismerése akár a szerződés egészének semmissé nyilvánítását, akár a feltételei egy részének semmissé nyilvánítását vonhatja maga után, amennyiben a tisztességtelen feltételek nélkül a szerződés a szerződő felek által elérni kívánt eredeti formában fenntartható.

42 Az előterjesztő bíróság a Bíróság vonatkozó ítélkezési gyakorlatának fényében úgy véli, hogy amennyiben a nemzeti bíróság megítélése szerint egy feltétel tisztességtelen, meg kell állapítania, hogy az a fogyasztóra nézve kezdettől fogva és egészében véve nem kötelező. Ezt követően meg kell vizsgálnia, hogy a szerződés teljesíthető-e a jogellenes feltétel nélkül. Ha teljesíthető, e bíróságnak annak megállapítására kellene szorítkoznia, hogy a szerződés a tisztességtelen feltételek nélkül is fennmarad, és a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezése alkalmazásának kérdése fel sem merül. Ezzel szemben, ha az említett bíróság úgy ítéli meg, hogy a szerződés nem létezhet a jogellenes feltétel nélkül, és következésképpen semmissé kell nyilvánítani, szükséges megvizsgálnia, hogy ez a semmisség a fogyasztó hátrányára történik-e. Ha nem ez a helyzet, illetve ha a fogyasztó hozzájárul a szerződés semmissé nyilvánításához, a nemzeti bíróság köteles a szerződést teljes egészében semmissé nyilvánítani és azt nem pótolhatja ki a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével.

43 A jelen ügyben B. S. és a W. S. – akik úgy nyilatkoztak, hogy megértik a C-81/21. sz. ügyben kötött szerződés semmisségének jogi és pénzügyi következményeit, és e következményeket elfogadják – azt kérdezik, hogy a kérdést előterjesztő bíróságnak úgy kell-e tekintenie, hogy a C-81/21. sz. ügyben kötött szerződés az átváltási feltétel nélkül is fennmaradhat, a túlfizetett törlesztőrészletek visszatérítésével. Ugyanakkor ha e bíróság úgy ítéli meg, hogy a C-81/21. sz. ügyben kötött szerződés az átváltási feltétel nélkül nem teljesíthető, valamennyi kifizetett törlesztőrészlet visszatérítését kérik. A Bíróság ítélkezési gyakorlatában kialakított elvekre, valamint a B. S. és W. S. által benyújtott kereset tárgyára tekintettel a kérdést előterjesztő bíróság úgy véli, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdése megsértésének veszélye miatt ténylegesen köteles e két megoldás egyikét választani, és nem alkalmazhatja a nemzeti jog diszpozitív rendelkezését. Márpedig e két lehetőség ellentétesnek tűnik azzal a megoldással, amelyet a nemzeti bíróságok a polgári törvénykönyv 358. cikke új változatának 2009. január 24-i, azaz a C-81/21. sz. ügyben történt szerződéskötést követő hatálybalépése óta támogatnak.

44 E körülmények között a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdéseket terjeszti a Bíróság elé:

„1) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a bíróság a szerződéses feltétel tisztességtelen, de a szerződés érvénytelenségét nem eredményező jellegének megállapítását követően a szerződés szövegét kiegészítheti a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével?

2) Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a bíróság valamely szerződési feltétel szerződés érvénytelenségét eredményező tisztességtelen jellegének megállapítását követően a szerződés érvénytelenségének megelőzése érdekében annak ellenére kiegészítheti a szerződés szövegét a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével, hogy a fogyasztó elfogadja a szerződés érvénytelenségét?"

A C-82/21. sz. ügy

45 B. S. és Ł. S. fogyasztók 2006. augusztus 4-én az M. bankkal lakásvásárlás céljából természetes személyek által igényelhető, 600 000 PLN (hozzávetőleg 130 445 EUR) összegű, svájci frankban indexált jelzáloghitel-szerződést kötöttek (a továbbiakban: a C-82/21. sz. ügyben kötött szerződés). A hitel 360 hónapos futamideje 2006. augusztus 8-tól 2036. augusztus 5-ig tartott. A hitelt csökkenő havi törlesztőrészletek és változó kamatláb mellett kellett törleszteni. Ebben az esetben a havi törlesztőrészleteket az M. bank „Árfolyamtáblázatában" közzétett, a fizetés napján érvényes svájcifrank-eladási árfolyamon történő átváltással lengyel złotyban kellett fizetni. Azt is előírták, hogy a teljes hitel határidő előtti visszafizetése, illetve a havi törlesztőrészlet, vagy a havi törlesztőrészletet meghaladó összeg határidő előtti fizetése a törlesztett összegnek a svájcifrank-eladási árfolyamán történő átváltásával történt, az ugyanezen táblázatban közzétettek szerint.

46 B. S. és Ł. S. 2008. december 8-án a C-82/21. sz. ügyben kötött szerződést kiegészítő megállapodást írt alá, amely szerint a hitelkamatláb a hitel teljes futamideje alatt állandó, 0,57 százalékpontos kamatfelárral növelt, ún. LIBOR 3M alapkamat.

47 Mivel B. S. és Ł. S. úgy ítélte meg, hogy a C-82/21. sz. ügyben kötött szerződés tisztességtelen feltételeket tartalmaz, különösen a tekintetben, hogy a hitel tőkeösszegének és törlesztőrészleteinek a svájci frank árfolyamán történő átváltásáról rendelkezett, és felhatalmazta az M.-et a hitel kamatlábának megváltoztatására, keresetet nyújtott be a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie-hoz (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó) 74 414,52 PLN (hozzávetőleg 16 285 EUR) – 2019. július 30-tól a megfizetés napjáig számított törvényes késedelmi kamatokkal növelt – összegének visszatérítése iránt. Ezenfelül B.S és Ł. S. azt állítja, hogy amennyiben megállapítást nyerne, hogy a C-82/21. sz. ügyben kötött hitelszerződés teljes egészében semmis, amely következményt megértenek és elfogadnak, akkor az M.-nek teljes egészében vissza kellene térítenie számukra a hitel törlesztőrészleteit, és ebben az esetben azt kérik, hogy kötelezzék az M.-et a 2006. október 5. és 2010. március 5. közötti időszakban kifizetett összes havi törlesztőrészletnek megfelelő 72 136,01 PLN (hozzávetőleg 15 787 EUR) összeg megfizetésére.

48 A nemzeti ítélkezési gyakorlat azon irányzata alapján, amely szerint jogellenesek a hitelszerződés olyan típusú feltételei, amelyeket B. S. és Ł. S. kifogásolnak, és szükségszerűen a szerződés egészének semmisségét vonják maguk után, a kérdést előterjesztő bíróság a C-82/21. sz. ügyben kötött szerződés semmissé nyilvánítását fontolgatja. A semmissé nyilvánítás azonban *ex tunc* hatályú lenne, így a polgári törvénykönyv 410. cikkének 1. §-ával összefüggésben értelmezett 405. cikke értelmében a szerződés teljesítése során nyújtott valamennyi kifizetést vissza kellene fizetni. Az M. azonban B. S. és Ł. S. igényének elévülésére hivatkozik. A kérdést előterjesztő bíróság szerint, amennyiben a jelen ügyben a felek igénye vagyoni követelésen alapul, valóban köteles megvizsgálni, hogy ezen igény részben vagy egészben nem évült-e el a követelések elévülésére vonatkozó általános szabály alapján, amely a 2018. július 9. előtt keletkezett követelések esetében tíz év.

49 E tekintetben e bíróság úgy véli, hogy az M. által hivatkozott elévülés megalapozottságának értékelésében az alapvető kérdés a jogalap nélküli kifizetés visszatérítése iránti ilyen igény elévülési ideje kezdő időpontjának meghatározásában rejlik. A lengyel bíróságoknak a polgári törvénykönyv 120. cikkének 1. §-a alapján kialakított ítélkezési gyakorlata szerint ez a kezdő időpont annak az időpontnak felel meg, amikor a jogalap nélküli teljesítés történt. E tekintetben az említett kezdő időpont meghatározása szempontjából nem releváns az az időpont, amikor a szolgáltatásnyújtó tudomást szerzett a teljesítés jogalap nélküli jellegéről, illetve amikor az adóst a visszatérítésre ténylegesen felszólította. A kérdést előterjesztő bíróság pontosítja, hogy e megfontolások alkalmazandók a semmis szerződési feltételek teljesítése során jogalap nélkül nyújtott szolgáltatás megtérítésére vonatkozó jogvitákban is, amennyiben az egyik fél nem tudott e feltételek semmisségéről.

50 Mindazonáltal az említett megfontolásokat B. S. és Ł. S. igényére alkalmazva a kérdést előterjesztő bíróságnak azt kellene megállapítania, hogy az e felek által az ilyen visszatérítésre irányuló kereset benyújtásának időpontja – azaz 2009. augusztus 7. – előtt több mint tíz évvel fizetett törlesztőrészletek visszatérítéséhez való jog elévült. Márpedig a kérdést előterjesztő bíróságnak kétségei vannak afelől, hogy egy ilyen megoldás összeegyeztethető-e a 93/13 irányelvvel.

51 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a polgári törvénykönyv 120. cikke 1. §-ának ezen értelmezése összeegyeztethetetlen a tényleges érvényesülés elvével, mivel azzal ellentétes, ha a visszatérítés iránti igény olyan határidőhöz kötött, amely attól függetlenül kezdődik, hogy a fogyasztónak ebben az időpontban tudomása volt-e vagy észszerűen tudomást szerezhetett-e ezen szerződés valamely olyan feltételének tisztességtelen jellegéről, amelyre a visszatérítés iránti igényének alátámasztása érdekében hivatkozott. Az ilyen értelmezés ugyanis rendkívül nehézzé tenné e fogyasztó 93/13 irányelv által biztosított jogainak gyakorlását.

52 A kérdést előterjesztő bíróság szerint a fogyasztó visszatérítéshez való jogának elévülési ideje nem kezdődhet meg mindaddig, amíg a fogyasztó tudomást nem szerez a szerződési feltétel tisztességtelen jellegéről, vagy legalábbis azt az időpontot megelőzően, amikor arról észszerűen tudomást kellett volna szereznie, így a polgári törvénykönyv 120. cikke 1. §-ának megszorító értelmezése nem felel meg a 93/13 irányelv követelményeinek. Hozzáteszi, hogy a nemzeti jog egyéb rendelkezései nem tesznek lehetővé ilyen megszorító értelmezést.

53 Ezenkívül a kérdést előterjesztő bíróság rámutat, hogy a nemzeti ítélkezési gyakorlat és a jogtudomány úgy tartja, hogy a szerződés semmissé nyilvánítása esetén a banknak a kölcsönösszeg azonnali visszatérítéséhez való joga csak attól az időponttól hatályosul, amikor a hitelfelvevő véglegesen úgy döntött, hogy elfogadja a hitelszerződés semmissé nyilvánításának joghatásait. Ebből az következik, hogy a fogyasztónak a semmis hitelmegállapodásból eredő jogosulatlan kifizetés visszatérítéséhez való jogát – még ha csak részben is – elévültnek kell tekinteni, akkor is, ha a bank hasonló jogát általában nem. Ez a helyzet különösen hátrányos lenne a fogyasztók számára, nem nyújtaná a 93/13 irányelv által megkövetelt biztosítékokat és sértené az egyenértékűség elvét.

54 A kérdést előterjesztő bíróság szerint ez utóbbi elv akkor is sérül, ha az uniós jog értelmében a jogalap nélküli kifizetés visszatérítéséhez való fogyasztói jog elévülési ideje korábban kezdődik, minthogy a fogyasztó a jogellenes károkozásért való felelősségre vonatkozó nemzeti rendelkezések alapján hasonló jogra hivatkozott volna. Ez utóbbi esetben ugyanis a polgári törvénykönyv $442^{1.\ \text{cikk}}$e 1. §-ának értelmében az elévülési idő csak akkor kezdődhet el, amikor a kárt szenvedett személy tudomást szerzett a kárról és a kártérítésre kötelezett személyéről.

55 Ilyen körülmények között a Sąd Rejonowy dla Warszawy – Śródmieścia w Warszawie (varsó-śródmieściei kerületi bíróság, Varsó) úgy határozott, hogy az eljárást felfüggeszti, és előzetes döntéshozatal céljából a következő kérdést terjeszti a Bíróság elé:

„Úgy kell-e értelmezni a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését, valamint az egyenértékűség, a tényleges érvényesülés és a jogbiztonság elvét, hogy azokkal ellentétes a nemzeti szabályozás olyan bírósági értelmezése, amely szerint a fogyasztónak az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel alapján, jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránti igénye abban az esetben is a fogyasztó egyes teljesítéseinek időpontjától kezdődő tíz év lejártát követően évül el, ha a fogyasztónak nem volt tudomása e feltétel tisztességtelen jellegéről?”

A Bíróság előtti eljárás

56 A Bíróság elnöke a 2021. április 14-i határozatával az eljárás írásbeli és a szóbeli szakaszának lefolytatása, valamint az ítélet meghozatala céljából egyesítette a C-80/21–C-82/21. sz. ügyeket.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdésekről

A C-80/21. sz. ügyben előterjesztett első kérdésről

57 E kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződés valamely feltételének tisztességtelen jellegét kizárólag az ilyen jelleget eredményező elemei – és nem a feltétel egésze – tekintetében állapíthatja meg, aminek következtében e feltétel az ilyen elemek elhagyásával részben érvényes marad.

58 E kérdés megválaszolásához elsőként emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével összhangban a kérdést előterjesztő bíróságok feladata, hogy a tisztességtelen szerződési feltétel alkalmazásától eltekintsenek annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztó vonatkozásában, kivéve ha ezt a fogyasztó ellenzi (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 52. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

59 A Bíróság ítélkezési gyakorlata értelmében továbbá a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely a nemzeti bíróság számára lehetővé teszi, hogy az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződésben foglalt feltétel tisztességtelen jellegének a megállapítása esetén az említett szerződést e feltétel tartalmának a módosítása útján kiegészítse (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

60 Végül, ha a nemzeti bíróság jogosult lenne arra, hogy az ilyen szerződésben foglalt tisztességtelen feltételek tartalmát módosítsa, e lehetőség sérthetné a 93/13 irányelv 7. cikke által elérni kívánt hosszú távú célt. E lehetőség ugyanis hozzájárulna annak a visszatartó erőnek a megszüntetéséhez, amely az eladók vagy szolgáltatók tekintetében jelentkezik az ilyen tisztességtelen feltételeknek a fogyasztók vonatkozásában való puszta és egyszerű

alkalmazhatatlansága következtében, mivel az eladók vagy szolgáltatók továbbra is alkalmazni próbálnák az említett feltételeket annak tudatában, hogy még ha azok érvénytelenségét meg is állapítanák, a szerződést a nemzeti bíróság a szükséges mértékben továbbra is kiegészíthetné oly módon, hogy az említett eladók vagy szolgáltatók érdekei biztosítottak legyenek (2019. március 26-i Abanca Corporación Bancaria és Bankia ítélet, C-70/17 és C-179/17, EU:C:2019:250, 54. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

61 A jelen ügyben az előzetes döntéshozatalra utaló határozatból kitűnik, hogy az átváltási feltételek azon része, amely a lengyel ítélkezési gyakorlat értelmében tisztességtelen, a svájci frankban történő hitelfolyósításhoz és -törlesztéshez szükséges banki hozzájárulásra vonatkozik.

62 E tekintetben a Bíróság kétségkívül kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes, ha a nemzeti bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét törli, az irányelvben kitűzött visszatartó célt pedig a szerződési feltétel alkalmazását szabályozó nemzeti jogszabályi rendelkezések biztosítják, amennyiben ez az elem olyan különálló szerződéses kötelezettségből áll, amelynek tisztességtelen jellege egyedi vizsgálat tárgyát képezheti. Másrészt e rendelkezésekkel ellentétes, ha a nemzeti bíróság kizárólag az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen elemét törli, amennyiben ez az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi (lásd ebben az értelemben: 2021. április 29-i Bank BPH ítélet, C-19/20, EU:C:2021:341, 80. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

63 A jelen ügyben a Bíróság rendelkezésére álló iratokban semmi nem utal arra, hogy léteznek olyan nemzeti rendelkezések, amelyek az átváltási feltételek alkalmazását szabályozzák, és hozzájárulnak a 93/13 irányelv által elérni kívánt visszatartó hatás biztosításához, sem pedig arra, hogy az átváltási feltétel tisztességtelen része külön szerződéses kötelezettségnek minősülne, így e rész elhagyása nem jelenti azt, hogy az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi. Mindazonáltal a kérdést előterjesztő bíróság feladata annak vizsgálata, hogy teljesülnek-e a jelen ítélet előző pontjában hivatkozott ítélkezési gyakorlatban meghatározott feltételek.

64 A fenti megfontolásokból az következik, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződés valamely feltételének tisztességtelen jellegét kizárólag a feltétel ilyen jellegét eredményező elemei – és nem a feltétel egésze – tekintetében állapíthatja meg, aminek következtében e feltétel az ilyen elemek elhagyásával részben érvényes marad, már amennyiben ez az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

A C-81/21. sz. ügyben előterjesztett első kérdésről

65 E kérdésével az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató által kötött szerződésben foglalt olyan tisztességtelen feltétel semmisségének megállapítását követően, amely nem eredményezi e szerződés egészének semmisségét, e feltételt a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítheti.

66 Emlékeztetni kell arra, hogy a 93/13 irányelv 6. cikke (1) bekezdésének és különösen a második tagmondatának célja az, hogy a szerződő felek jogai és kötelezettségei tekintetében a szerződés által megállapított formális egyensúlyt a szerződő felek egyenlőségét helyreállító, valódi egyensúllyal helyettesítse, nem pedig az, hogy a tisztességtelen feltételeket tartalmazó valamennyi szerződést semmissé nyilvánítsák, mindamellett, hogy a szóban forgó szerződésnek főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást. Feltéve, hogy a második feltétel teljesül, a szóban forgó szerződés a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdése értelmében fennmaradhat, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés ilyen módon való fennmaradása jogilag lehetséges, amit objektív megközelítésből kell vizsgálni (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

67 Az a kivételes lehetőség, hogy a semmissé nyilvánított tisztességtelen feltételt a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesítheti, azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben e tisztességtelen feltétel elhagyása arra kötelezné a bíróságot, hogy a szerződés teljes érvénytelenségét megállapítsa, és ezáltal a fogyasztót különösen káros következmények érhetnék, ily módon pedig ez utóbbit büntetné (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18., EU:C:2019:819, 48. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

68 Következésképpen, ha valamely szerződés a tisztességtelen feltételek elhagyása után hatályban maradhat, a nemzeti bíróság e feltételeket nem helyettesítheti diszpozitív nemzeti rendelkezéssel.

69 Ebből következik, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésben foglalt olyan tisztességtelen feltétel semmisségének megállapítását követően, amely nem eredményezi e szerződés egészének semmisségét, e feltételt a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével helyettesítheti.

A C-80/21. sz. ügyben előterjesztett második kérdésről és a C-81/21. sz. ügyben előterjesztett második kérdésről

70 E kérdésekkel, amelyeket együttesen kell vizsgálni, az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell-e értelmezni, hogy azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság – miután megállapította a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, amely a szerződés egészének semmisségét eredményezi – a semmissé nyilvánított feltételt akár a felek szándékának a szerződés semmisségének elkerülése érdekében való értelmezésével, akár a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesíti még abban az esetben is, ha a fogyasztót tájékoztatták ugyanezen szerződés semmisségének következményeiről, és e következményeket elfogadta.

71 Először is emlékeztetni kell arra, hogy a semmissé nyilvánított feltétel valamely diszpozitív nemzeti rendelkezéssel való helyettesítésének kivételes lehetősége – amint az a jelen ítélet 67. pontjából kitűnik – azokra az esetekre korlátozódik, amelyekben e tisztességtelen feltétel elhagyása arra kötelezné a bíróságot, hogy a szerződést egészében érvénytelenítse, és ezáltal a fogyasztót különösen káros következményeknek tenné ki, ily módon pedig ez utóbbit büntetné.

72 Másodszor, hangsúlyozni kell, hogy az említett helyettesíthetőség – amely kivételt képez azon főszabály alól, amely szerint a szóban forgó szerződés csak akkor köti a feleket, ha az a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyásával is teljesíthető – a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésére vagy a felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezéseire korlátozódik, és többek között azon az előfeltevésen alapul, hogy e rendelkezések nem tartalmaznak tisztességtelen feltételeket (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 59. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

73 Harmadszor, ami a fogyasztó 93/13 irányelvre hivatkozás kapcsán kinyilvánított akaratának tulajdonított jelentőséget illeti, a nemzeti bíróság azon kötelezettségével kapcsolatban, hogy az ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésével összhangban szükség esetén hivatalból mellőzze a tisztességtelen feltételeket, a Bíróság már pontosította, hogy a nemzeti bíróság nem köteles arra, hogy mellőzze a szóban forgó feltétel alkalmazását, amennyiben a fogyasztó, miután a nemzeti bíróság megfelelően tájékoztatta, szabad és világos hozzájárulását adja e feltételhez, illetve kifejezi azon szándékát, hogy nem kíván az ilyen kikötés tisztességtelen jellegére hivatkozni (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 53. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

74 Negyedszer és utolsósorban a Bíróság azt is kimondta, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egyrészt a szerződés teljes érvénytelenségének megállapítása következtében a fogyasztó helyzetére gyakorolt, a 2014. április 30–i Kásler és Káslerné Rábai ítéletben (C-26/13, EU:C:2014:282) említett következményeket a jogvita időpontjában fennálló vagy előre látható körülményekre tekintettel kell értékelni, másrészt pedig, hogy ezen értékelés szempontjából a fogyasztó e tekintetben kinyilvánított szándéka döntő jelentőséggel bír (2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 56. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat). Ez a kifejezett szándék azonban nem élvezhet elsőbbséget az eljáró bíróság önálló jogkörébe tartozó azon kérdés megítélésénél, hogy az adott esetben a releváns nemzeti jogszabályban előírt intézkedések megtétele lehetővé teszi-e azon jogi és ténybeli állapot helyreállítását, amelyben a fogyasztó e tisztességtelen kikötés hiányában lett volna (lásd ebben az értelemben: 2021. szeptember 2-i OTP Jelzálogbank és társai ítélet, C-932/19, EU:C:2021:673, 50. pont).

75 A jelen ügyben egyrészt a Bírósághoz benyújtott iratokból kitűnik, hogy úgy S. K.-t és E. K.-t a C-80/21. sz. ügyben, mint B. S.-t és W. S.-t a C-81/21. sz. ügyben tájékoztatták a hitelszerződések egészének semmissé nyilvánításához kapcsolódó következményekről, és ők e semmissé nyilvánításhoz hozzájárultak.

76 Másrészt – a kérdést előterjesztő bíróság által elvégzendő vizsgálat függvényében – a Bíróság elé terjesztett iratokból nem tűnik ki, hogy léteznek-e olyan diszpozitív jellegű lengyel jogi rendelkezések, amelyek a semmissé nyilvánított tisztességtelen feltételek helyettesítését szolgálják. A kérdést előterjesztő bíróság *a priori* arra vár választ a Bíróságtól, hogy lehetséges-e a semmissé nyilvánított tisztességtelen feltételek olyan általános jellegű nemzeti jogi rendelkezésekkel való helyettesítése, amelyek nem kifejezetten az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött szerződésekre alkalmazandók.

77 Márpedig a Bíróság úgy ítélte meg, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az, ha a szerződésnek a benne foglalt tisztességtelen feltételek elhagyása következtében keletkezett hiányosságainak orvoslása kizárólag azon általános nemzeti rendelkezések alapján történik, amelyek sem diszpozitív rendelkezésnek, sem pedig a szerződő

felek egyetértése esetén alkalmazandó rendelkezésnek nem minősülnek (lásd ebben az értelemben: 2019. október 3-i Dziubak ítélet, C-260/18, EU:C:2019:819, 62. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

78 Mindenesetre, amint az a jelen ítélet 75. pontjából kitűnik, ebben az esetben az alapügyekben érintett fogyasztókat tájékoztatták az általuk kötött és elfogadott hitelszerződések teljes egészében történő semmissé nyilvánításából eredő következményekről. E körülmények között, figyelemmel a fogyasztók akaratának – a jelen ítélet 74. pontjában kiemelt – döntő jelentőségére, nem tűnik úgy, hogy teljesülne az a feltétel, hogy a szerződés egészének semmissé nyilvánítása az érintett fogyasztókra nézve különösen káros következményekkel járna, amely körülmény ahhoz szükséges, hogy a nemzeti bíróság jogosult legyen a semmissé nyilvánított tisztességtelen feltételt a belső jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesíteni. Ennek vizsgálata azonban a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

79 Ami a semmissé nyilvánított tisztességtelen feltétel bírói értelmezéssel való helyettesítését illeti, e lehetőséget ki kell zárni.

80 E tekintetben elegendő emlékeztetni arra, hogy a nemzeti bíróságok csak arra kötelesek, hogy a tisztességtelen feltétel alkalmazásától eltekintsenek annak érdekében, hogy az ne váltson ki kötelező joghatásokat a fogyasztóra nézve, de nem jogosultak arra, hogy a feltétel tartalmát módosítsák. A szerződésnek ugyanis főszabály szerint úgy kell fennmaradnia, hogy csak a tisztességtelen feltételek elhagyása jelentsen módosulást, ha a belső jogszabályok értelmében a szerződés jogilag ilyen módon fennmaradhat (lásd ebben az értelemben: 2012. június 14-i Banco Español de Crédito ítélet, C-618/10, EU:C:2012:349, 65. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

81 Ami az olyan szerződés hatályban tartásának lehetőségét illeti, amely a tisztességtelen feltétel elhagyásával annak ellenére sem maradhat fenn, hogy az érintett fogyasztó elfogadta a szerződés semmisségét, a Bíróság egyrészt kimondta, hogy a 93/13 irányelvvel ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az eljáró bíróság számára nem teszi lehetővé, hogy helyt adjon a szerződés valamely rendelkezésének a tisztességtelen jellege miatti megsemmisítésére irányuló kérelemnek, ha az eljáró bíróság megállapítja, hogy e szerződési feltétel tisztességtelen, és hogy a szerződés az említett szerződési feltétel hiányában nem teljesíthető (lásd ebben az értelemben: 2019. március 14-i Dunai ítélet, C-118/17, EU:C:2019:207, 56. pont).

82 Másrészt a Bíróság azt is megállapította, hogy ezen irányelvvel nem ellentétes az, ha valamely tagállam az uniós jog tiszteletben tartásával olyan nemzeti szabályozást ír elő, amely lehetővé teszi az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között kötött, egy vagy több tisztességtelen feltételt tartalmazó szerződésnek egészében történő semmissé nyilvánítását, amennyiben ez a fogyasztó fokozottabb védelmét biztosítja (2012. március 15-i Pereničová és Perenič ítélet, C-453/10, EU:C:2012:144, 35. pont).

83 Ezen ítélkezési gyakorlatból következik, hogy a nemzeti bíróság nem jogosult a semmissé nyilvánított tisztességtelen feltétel tartalmának módosítására egy olyan szerződés hatályban tartása érdekében, amely az említett feltétel elhagyását követően nem maradhat fenn, amennyiben az érintett fogyasztót tájékoztatták a szerződés semmissé nyilvánításának következményeiről, és e semmisség következményeit elfogadta.

84 A fentiekből következik, hogy a 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy azokkal ellentétes az a nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság – miután megállapította a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, amely a szerződés egészének semmisségét eredményezi – a semmissé nyilvánított feltételt akár a felek szándékának a szerződés semmisségének elkerülése érdekében való értelmezésével, akár a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesíti még abban az esetben is, ha a fogyasztót tájékoztatták ugyanezen szerződés semmisségének következményeiről, és e következményeket elfogadta.

A C-82/21. sz. ügyben feltett egyetlen kérdésről

85 E kérdéssel az előterjesztő bíróság lényegében arra vár választ, hogy a 93/13 irányelvet a tényleges érvényesülés elve fényében úgy kell-e értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a hitelszerződésben szereplő tisztességtelen feltétel teljesítése során az eladónak vagy szolgáltatónak jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésére irányuló fogyasztói igény tízéves elévülési ideje a fogyasztó egyes teljesítéseinek időpontjában kezdődik, még abban az esetben is, ha az adott időpontban a fogyasztó nem tudta felmérni a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, vagy nem volt tudomása e feltétel tisztességtelen jellegéről, továbbá tekintet nélkül arra, hogy a szerződésben foglalt visszafizetési határidő – jelen esetben harminc év – a tízéves elévülési időt jóval meghaladja.

86 E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat szerint az e területre vonatkozó különös uniós szabályozás hiányában a 93/13 irányelvben célul tűzött fogyasztóvédelem végrehajtásának részletes szabályai a tagállamok eljárási autonómiájának elve alapján azok belső jogrendjébe tartoznak. E szabályok azonban nem lehetnek kedvezőtlenebbek, mint a hasonló belső jellegű esetekre vonatkozó szabályok (egyenértékűség elve), és nem tehetik a gyakorlatban lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az uniós jogrend által biztosított jogok gyakorlását (tényleges érvényesülés elve) (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 27. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

87 A tényleges érvényesülés elvét illetően rá kell mutatni arra, hogy minden olyan esetben, amikor az a kérdés merül fel, hogy valamely nemzeti eljárási rendelkezés lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé teszi-e az uniós jog alkalmazását, meg kell vizsgálni, hogy milyen e rendelkezésnek az egész eljárásban betöltött helye, hogy hogyan zajlik az eljárás, és melyek a sajátosságai a különböző nemzeti fórumok előtt. Ebből a szempontból adott esetben azokat az alapelveket is figyelembe kell venni, amelyek a nemzeti bírósági rendszer alapjául szolgálnak, mint például a védelemhez való jog, a jogbiztonság elve és az eljárás szabályos lefolytatásának elve (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 28. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

88 Ezenkívül a Bíróság kifejtette, hogy a tagállamok azon kötelezettsége, hogy biztosítsák a jogalanyok uniós jogból eredő jogainak tényleges érvényesülését, magában foglalja többek között a 93/13 irányelvből eredő jogok tekintetében az Európai Unió Alapjogi Chartájának 47. cikkében is rögzített hatékony bírói jogvédelem követelményét, amely többek között az ilyen jogokra alapított keresetekre vonatkozó eljárási szabályok megállapítását illetően is érvényes (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 29. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

89 Az alapügyben szóban forgó elévülési idő jellemzőinek elemzését illetően a Bíróság kifejtette, hogy ezen elemzésnek az ilyen határidő tartamára és alkalmazásának részletszabályaira kell vonatkoznia, ideértve az e határidő megindulása tekintetében alkalmazott szabályt (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 30. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

90 Jóllehet a Bíróság kimondta, hogy a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésben szereplő valamely feltétel tisztességtelen jellegének megállapítása iránt az előbbi által benyújtott kérelem semmilyen elévülési időtől nem tehető függővé (lásd ebben az értelemben: 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 38. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat), azt is kiemelte, hogy az irányelv 6. cikkének (1) bekezdésével és 7. cikkének (1) bekezdésével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely az e megállapításhoz kapcsolódó restitutív joghatások érvényesítésére irányuló keresetet illetően elévülési időt ír elő, feltéve hogy az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét tiszteletben tartják (lásd ebben az értelemben: 2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 39. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

91 Ennélfogva meg kell állapítani, hogy a fogyasztók által a 93/13 irányelvből eredő jogaik érvényesítése érdekében benyújtott, restitutív jellegű kérelmekkel szemben elévülési időre való hivatkozás önmagában nem ellentétes a tényleges érvényesülés elvével, amennyiben annak alkalmazása nem teszi gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé az ezen irányelv által biztosított jogok gyakorlását (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 40. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

92 Ami a fogyasztó által a 93/13 irányelv értelmében vett tisztességtelen feltételek alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránt benyújtott kérelemre alkalmazandó elévülési idő tartamát illeti, rá kell mutatni arra, hogy a Bíróságnak már volt alkalma dönteni arról, hogy a tényleges érvényesülés elvével összeegyeztethető-e az alapügyben szóban forgóhoz hasonló három-, illetve ötéves elévülési idő, amelyre egy szerződési feltétel tisztességtelen jellegének megállapításához kapcsolódó restitutív joghatások érvényesítése iránti keresetekkel szemben hivatkoztak. E határidők, feltéve hogy előre meghatározottak és ismertek, főszabály szerint elegendőek ahhoz, hogy lehetővé tegyék az érintett fogyasztó számára a hatékony jogorvoslat előkészítését és benyújtását. Így a háromtól öt évig terjedő időtartam önmagában nem összeegyeztethetetlen a tényleges érvényesülés elvével (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 41. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

93 Következésképpen meg kell állapítani, hogy amennyiben előre meghatározott és ismert – mint az alapügy esetében – a tízéves elévülési idő, amelyre a fogyasztó által a 93/13 irányelv értelmében vett tisztességtelen feltételek alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítése iránt benyújtott keresettel szemben hivatkoznak, akkor az nem tűnik olyan jellegűnek, amely gyakorlatilag lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé tenné a 93/13 irányelv által biztosított jogok gyakorlását. Egy ilyen időtartamú határidő ugyanis a gyakorlatban főszabály szerint elegendő ahhoz, hogy lehetővé tegye a fogyasztó számára a hatékony jogorvoslat előkészítését és benyújtását annak érdekében, hogy érvényesítse az ezen irányelv alapján őt megillető jogokat, mégpedig valamely szerződési feltétel tisztességtelen jellegére alapított, restitutív jellegű kérelmek formájában.

94 Mindazonáltal figyelembe kell venni azt, hogy a fogyasztó az eladóhoz vagy szolgáltatóhoz képest hátrányos helyzetben van mind tárgyalási lehetőségei, mind pedig tájékozottsági szintje tekintetében, amely helyzet következtében a fogyasztó anélkül fogadja el az eladó vagy szolgáltató által előzetesen meghatározott feltételeket, hogy befolyásolni tudná azok tartalmát. Hasonlóképpen emlékeztetni kell arra, hogy lehetséges, hogy a fogyasztó nincs tudatában a jelzálogkölcsön-szerződésben szereplő feltétel tisztességtelen jellegének, vagy nem észleli a 93/13 irányelvből eredő jogainak terjedelmét (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 45. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

95 Ebben az összefüggésben a Bíróság megállapította, az olyan hitelszerződések esetében, mint amelyekről az alapügyben is szó van, a teljesítés általában hosszú futamidőn keresztül történik, és ebből következően, ha a tízéves elévülési időt megindító esemény a hitelfelvevő által teljesített minden egyes fizetés, aminek a vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata, nem zárható ki, hogy az elévülés – legalábbis a teljesített fizetések egy részét illetően – már akkor bekövetkezik, amikor az érintett szerződés még meg sem szűnt, és így az ilyen elévülési rendszer szisztematikus jelleggel megfoszthatja a fogyasztókat annak a lehetőségétől, hogy az említett irányelvvel ellentétes szerződéses feltételek alapján teljesített fizetések visszatérítését követelhessék (lásd ebben az értelemben: 2021. április 22-i Profi Credit Slovakia ítélet, C-485/19, EU:C:2021:313, 63. pont).

96 Így az elévülési időnek az alapügyekben vitatott kezdő időpontját illetően jelentős a veszélye annak, hogy a fogyasztónak – annak függvényében, hogy ezt az időpontot a nemzeti ítélkezési gyakorlat miként határozza meg – nem áll módjában hatékonyan érvényesíteni a 93/13 irányelv által számára biztosított jogokat

97 A kérdést előterjesztő bíróság által szolgáltatott információkból ugyanis kitűnik, hogy a tízéves elévülési idő az érintett fogyasztó egyes teljesítéseinek időpontjában kezdődik, még abban az esetben is, ha maga a fogyasztó az adott időpontban nem tudta felmérni a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, vagy nem volt tudomása e feltétel tisztességtelen jellegéről, továbbá tekintet nélkül arra, hogy az e szerződésben foglalt visszafizetési határidő – a jelen esetben 30 év – jóval hosszabb, mint a törvényes elévülési idő.

98 Rá kell mutatni arra, hogy az elévülési idő csak akkor egyeztethető össze a tényleges érvényesülés elvével, ha a fogyasztónak lehetősége volt jogai megismerésére azt megelőzően, hogy e határidő elkezdődött vagy lejárt volna (2021. június 10-i BNP Paribas Personal Finance ítélet, C-776/19–C-782/19, EU:C:2021:470, 46. pont, valamint az ott hivatkozott ítélkezési gyakorlat).

99 Márpedig az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó között létrejött hitelszerződés keretében a 93/13 irányelv értelmében vett tisztességtelen feltétel alapján jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésére irányuló fogyasztói kérelemmel szemben az alapügyben szereplő tízéves elévülési időre való hivatkozás – amely határidő az e fogyasztó teljesítéseinek időpontjában kezdődik, még abban az esetben is, ha az adott időpontban ő maga nem tudta felmérni a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, vagy nem volt tudomása e feltétel tisztességtelen jellegéről, továbbá tekintet nélkül arra, hogy a szerződésben foglalt, a jelen esetben 30 éves visszafizetési határidő jóval hosszabb, mint a törvényes tízéves elévülési idő – nem alkalmas arra, hogy hatékony védelmet nyújtson a fogyasztónak. Az ilyen határidő tehát rendkívül megnehezíti a fogyasztó számára a 93/13 irányelvből eredő jogainak gyakorlását, és ennélfogva sérti a tényleges érvényesülés elvét.

100 Ebből következik, hogy a 93/13 irányelvet a tényleges érvényesülés elve fényében úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az a nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a hitelszerződésben foglalt tisztességtelen feltétel teljesítése során az eladónak vagy szolgáltatónak jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésére irányuló fogyasztói igény tekintetében a tízéves elévülési idő a fogyasztó teljesítéseinek időpontjában kezdődik, még abban az esetben is, ha az adott időpontban ő maga nem tudta felmérni a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, vagy nem volt tudomása e feltétel tisztességtelen jellegéről, továbbá tekintet nélkül arra, hogy a szerződésben foglalt visszafizetési határidő – amely a jelen ügyben harminc év – a törvényes tízéves elévülési időt jóval meghaladja.

A költségekről

101 Mivel ez az eljárás az alapügyben részt vevő felek számára a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban lévő eljárás egy szakaszát képezi, ez a bíróság dönt a költségekről. Az észrevételeknek a Bíróság elé terjesztésével kapcsolatban felmerült költségek, az említett felek költségeinek kivételével, nem téríthetők meg.

A fenti indokok alapján a Bíróság (kilencedik tanács) a következőképpen határozott:

1) A fogyasztókkal kötött szerződésekben alkalmazott tisztességtelen feltételekről szóló, 1993. április 5-i 93/13/EGK tanácsi irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződés valamely feltételének tisztességtelen jellegét kizárólag a feltétel ilyen jellegét eredményező elemei – és nem a feltétel egésze – tekintetében állapíthatja meg, aminek következtében e feltétel az ilyen elemek elhagyásával részben érvényes marad, már amennyiben ez az említett feltétel tartalmának lényegét érintő megváltoztatását eredményezi, aminek vizsgálata a kérdést előterjesztő bíróság feladata.

2) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött szerződésben foglalt olyan tisztességtelen feltétel semmisségének megállapítását követően, amely nem eredményezi e szerződés egészének semmisségét, e feltételt a nemzeti jog diszpozitív rendelkezésével helyettesítheti.

3) A 93/13 irányelv 6. cikkének (1) bekezdését és 7. cikkének (1) bekezdését

a következőképpen kell értelmezni:

azokkal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a nemzeti bíróság – miután megállapította a fogyasztó és az eladó vagy szolgáltató között létrejött

szerződésben szereplő tisztességtelen feltétel semmisségét, amely a szerződés egészének semmisségét eredményezi – a semmissé nyilvánított feltételt akár a felek szándékának a szerződés semmisségének elkerülése érdekében való értelmezésével, akár a nemzeti jog valamely diszpozitív rendelkezésével helyettesíti még abban az esetben is, ha a fogyasztót tájékoztatták ugyanezen szerződés semmisségének következményeiről és e következményeket elfogadta.

4) A tényleges érvényesülés elvének fényében a 93/13 irányelvet

a következőképpen kell értelmezni:

azzal ellentétes az olyan nemzeti ítélkezési gyakorlat, amely szerint a hitelszerződésben foglalt tisztességtelen feltétel teljesítése során az eladónak vagy szolgáltatónak jogalap nélkül kifizetett összegek visszatérítésére irányuló fogyasztói igény tekintetében a tízéves elévülési idő a fogyasztó teljesítéseinek időpontjában kezdődik, még abban az esetben is, ha az adott időpontban ő maga nem tudta felmérni a szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, vagy nem volt tudomása e feltétel tisztességtelen jellegéről, továbbá tekintet nélkül arra, hogy a szerződésben foglalt visszafizetési határidő – amely a jelen ügyben harminc év – a törvényes tízéves elévülési időt jóval meghaladja.

Aláírások